

THE FACTORS THAT INFLUENCE YOUNG THAIS' EDUCATIONAL EXPECTATIONS

Nipaporn THAISONGKROA¹

1 Faculty of Economics, Chulalongkorn University, Thailand; 6280011629@student.chula.ac.th

ARTICLE HISTORY

Received: 24 March 2023

Revised: 12 April 2023

Published: 24 April 2023

ABSTRACT

Investing in education is important and necessary for human capital. Currently, Thailand is facing problems of educational inequality, which deprives children of the opportunity to receive education that they deserve. This research aims to study the factors that influence the educational expectations of Thai children after completing compulsory education at the age of 15) The study examines factors such as personal and family backgrounds, as well as other factors, using data from the international standard student assessment program in 2015 and 2018) The sample group consists of 16,882 students who participated in the test in 2015 and 2018 from 273 and 290 schools, respectively. The researchers used a logistic regression model to analyze the educational expectations of children, and found that personal and family backgrounds have a statistically significant correlation with their educational expectations. Additionally, school factors also have a statistically significant impact on the educational expectations of children.

Keywords: Educational Expectations, Occupational Aspiration, Disparities in Education

CITATION INFORMATION: Thaisongkroa, N. (2023). The Factors that Influence Young Thais' Educational Expectations. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(4), 23.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางด้านระดับการศึกษาของเด็ก

นิภาภรณ์ ไทยสงเคราะห์¹

1 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 6280011629@student.chula.ac.th

บทคัดย่อ

การลงทุนทางการศึกษามีสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับทุนมนุษย์ ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหา ด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทำให้เด็กไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาตามที่ควรจะเป็น การวิจัยนี้จึงต้องการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางด้านระดับการศึกษาในอนาคตของเด็กไทยหลังจบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นในช่วง อายุ 15 ปี โดยศึกษาปัจจัยทางด้านภูมิหลังของตนเองและครอบครัว และปัจจัยอื่นๆ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากโปรแกรม การประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล ในปี 2558 และ 2561 โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการทดสอบปี 2558 จำนวน 8,249 คน จาก 273 โรงเรียน และปี 2561 จำนวน 8,633 คน จาก 290 โรงเรียนในทุกสังกัดการศึกษา รวมกลุ่ม ตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 16,882 คน ผู้วิจัยใช้แบบจำลองการถดถอยลอจิสติกเชิงอันดับ ในการวิเคราะห์ความคาดหวัง ทางด้านระดับการศึกษาของเด็ก ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทางด้านภูมิหลังของตนเองและครอบครัว มีความสัมพันธ์กับ ความคาดหวังต่อระดับการศึกษาของเด็กในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้นปัจจัยทางด้านของโรงเรียนก็ มีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางด้านระดับการศึกษาของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: ระดับการศึกษาที่คาดหวัง, อาชีพที่คาดหวัง, ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ข้อมูลการอ้างอิง: นิภาภรณ์ ไทยสงเคราะห์. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางด้านระดับการศึกษาของ เด็ก. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(4), 23.

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อระดับการศึกษาของประชากรที่ต่ำกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับที่รัฐบาลกำหนดไว้ คือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาคือ 12 ปี จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าแนวโน้มการศึกษาเฉลี่ยของประชากรที่จำแนกตามกลุ่มอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แต่จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในแต่ละปีนั้นยังอยู่ในระดับต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับที่กำหนดไว้ ประชากรวัยแรงงานที่อายุระหว่าง 15 - 59 ปี มีระดับการศึกษาเฉลี่ยอยู่ที่ 9.7 ปี อาจกล่าวได้ว่าแรงงานในประเทศไทยมีระดับการศึกษาเฉลี่ยเพียงแค่ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 เท่านั้น นอกจากนี้จากระดับการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย จำแนกตามกลุ่มอายุมีระดับการศึกษาต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ อัตราการเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นยังมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง จากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net Enrolment Ratio) ในปี 2556 ถึง 2560 พบว่าการศึกษาระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เด็กส่วนใหญ่ได้รับโอกาสทางการศึกษาตามนโยบายการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายของรัฐบาล ส่วนระดับศึกษามัธยมตอนปลายถึงระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่สูงกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับที่รัฐบาลกำหนดไว้ ซึ่งระดับการศึกษานี้มีแนวโน้มอัตราการเข้าศึกษาเพิ่มมากขึ้นจากอดีต แต่เด็กยังได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมปลายและระดับปริญญาตรีต่ำกว่าระดับอื่นๆ การศึกษาทำให้เด็กมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในอนาคต ดังนั้นเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา หรือไม่มีโอกาสในการได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น อาจจะส่งผลให้ในอนาคตเด็กเหล่านั้นมีความเป็นอยู่ที่แย่กว่าเด็กที่ได้รับการศึกษาที่สูงกว่า ซึ่งรวมไปถึงด้านของการจ้างงาน รายได้ สุข และสุขภาพ เป็นต้น จากการศึกษางานวิจัยของ Oyserman, D. (2013) และ Debacker, M., J., Rounton, W., P. (2021) ได้ศึกษาความเหลื่อมล้ำทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวจะมีผลกระทบอย่างไรต่อความคาดหวังทางด้านระดับการศึกษาของเด็กประเทศอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว พบว่าความเหลื่อมล้ำทางด้านโอกาสทางการศึกษาที่มีสาเหตุจากฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ส่งผลต่อความคาดหวังต่อระดับการศึกษาของตนเอง เนื่องจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน เด็กจะรู้สึกตัวตนเองไม่มีความปลอดภัยในชีวิต มีระดับความรู้ความสามารถต่ำ ยากต่อการประสบความสำเร็จในอนาคต จึงทำให้เด็กฐานะยากจนที่มีความรู้สึกเหล่านี้จะคาดหวังต่อระดับการศึกษาของตนเองต่ำ นอกจากความเหลื่อมล้ำทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวจะมีผลกระทบต่อความคาดหวังทางด้านระดับการศึกษาของเด็ก และจากการศึกษาวิจัยของ Shahidul, M. S, Zehadul Karim, A. H. M., Mustari, S. (2015) และงานวิจัยของ Gemici, S., Bednarz, A., Karmel, T. and Lim, P. (2014) ได้ศึกษาความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากปัจจัยทางด้านของสถานศึกษาของเด็กในประเทศออสเตรเลียและประเทศบังกลาเทศ ซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่มีพัฒนาการน้อย โดยศึกษาปัจจัยทางด้านระดับการศึกษาของครู ประสิทธิภาพการสอนของครู รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนที่มีต่อกัน พบว่าความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากสถานศึกษามีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางด้านระดับการศึกษาของเด็กทั้งสิ้น จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางด้านต่างๆ ในหลายประเทศจะส่งผลกระทบต่อความคาดหวังทางด้านระดับการศึกษาในอนาคตของเด็ก ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศไทยจะมีอิทธิพลต่อความคาดหวังต่อระดับการศึกษาของเด็กไทยอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยภูมิหลังของตนเองและครอบครัว

จากการศึกษาวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัยภูมิหลังของตนเอง เช่นปัจจัยทางด้านความรู้ความสามารถจะมีแนวโน้มทำให้เด็กมีความคาดหวังในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น จะเห็นได้จากงานวิจัยของ Lekfuangfu, W. N. and Odermatt, R. (2020) ที่ใช้คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความสามารถทั่วไป, การอ่าน, คณิตศาสตร์และการวาดภาพเหมือนแทนระดับความรู้ความสามารถของเด็ก ซึ่งจะแตกต่างจากงานวิจัยของ Gemici, S., Bednarz, A., Karmel, T. and Lim, P. (2014) ที่ใช้คะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านและศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และงานวิจัยของ Zhang, Y., Kao, G. and Hannum, E. (2007) จะใช้เพียงเกรดของวิชาคณิตศาสตร์เท่านั้นแทนระดับความรู้ของเด็ก และปัจจัยภูมิ

หลังทางด้านเพศมีผลต่อระดับการศึกษาก็มีผลต่อระดับการศึกษาเช่นกัน คือเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะสำเร็จการศึกษาที่สูงกว่าเพศชาย จากงานวิจัยของ Zhang, Y., Kao, G. and Hannum, E. (2007) เพศหญิงมีความน่าจะเป็นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนในปัจจุบันมากกว่าเพศชาย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Gemici, S., Bednarz, A., Karmel, T. and Lim, P. (2014) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแผนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลาย พบว่าเพศชายมีความน่าจะเป็นที่มีแผนการสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมปลายน้อยกว่าเพศหญิง ทางด้านปัจจัยภูมิหลังของครอบครัวมีอิทธิพลต่อระดับการศึกษาเช่นกัน ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีจะช่วยให้เด็กได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้น จะเห็นได้จากงานวิจัยหลายๆ ท่าน ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบของรายได้ ซึ่งจะเป็นตัวแปรต่อเนื่อง แต่งานวิจัยของ Zhang, Y., Kao, G. and Hannum, E. (2007) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการศึกษา โดยใช้ระดับมูลค่าทรัพย์สินของครอบครัวที่แบ่งตามระดับควินไทล์เป็นตัวแปรหุ่น แทนปัจจัยสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม จากการศึกษาพื้นที่อยู่อาศัยพบว่าครอบครัวที่อาศัยในพื้นที่ชนบทหรือภูมิภาคอื่นๆ ที่ไม่ใช่เขตเมืองหลวงจะส่งผลทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะได้รับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าเด็กที่อาศัยในเขตเมืองหลวง, ปัจจัยทางด้านอาชีพของครอบครัวพบว่านักวิจัยได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลทางด้านอาชีพ จากข้อมูลที่มีลักษณะแบ่งตามกลุ่มอาชีพแบบ Standard Occupation Classification (SOC) ให้อยู่ในรูปแบบคะแนนที่เป็นตัวแปรต่อเนื่อง ซึ่งงานวิจัยของ Doumer, P. L. and Brandon, R. F. (2013) จะคำนวณคะแนนของแต่ละอาชีพจากผลรวมถ่วงน้ำหนักของระดับการศึกษาเฉลี่ยและระดับรายได้เฉลี่ยของอาชีพนั้นๆ แต่งานวิจัยของ Lekfuangfu, W. N. and Odermatt, R. (2020) จะคำนวณคะแนนของอาชีพตามรูปแบบคะแนนของ The Cambridge Social Interaction and Stratification (CAMSIS) ซึ่งจะให้คะแนนตามระดับการแบ่งชนชั้นทางสังคม ซึ่งปัจจัยทางด้านอาชีพของบิดามารดาจะแปรผันตรงกับโอกาสที่เด็กจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น, และระดับการศึกษาของครอบครัวก็จะแปรผันตรงกับโอกาสที่เด็กจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเช่นเดียวกันกับระดับรายได้ของครอบครัว ซึ่งนักวิจัยจะใช้ข้อมูลเป็นจำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาของบิดามารดา, ปัจจัยทางด้านขนาดของครอบครัว จากงานวิจัยของ Serf, D. M. (2002) พบว่าขนาดของครอบครัวจะแปรผกผันกับระดับการศึกษา แต่งานวิจัยของ Zhang, Y., Kao, G. and Hannum, E. (2007) กลับพบว่าการมีพี่สาวจะทำให้เด็กได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ส่วนปัจจัยทางด้านความคาดหวังจากบุคคลภายนอกมีอิทธิพลต่อระดับการศึกษาเป็นอย่างมาก เช่น การคาดหวังต่อระดับการศึกษาของครอบครัวและครู การคาดหวังด้านการประกอบอาชีพของบุตร ทุกปัจจัยล้วนแปรผันตรงกับระดับการศึกษาของเด็กหรือโอกาสที่เด็กจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นกว่าปัจจุบัน นอกจากปัจจัยข้างต้นที่กล่าวมายังอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อระดับการศึกษา เช่นปัจจัยทางด้านเชื้อชาติ, ต้นทุนทางสังคม, การย้ายถิ่นฐาน เป็นต้น จากงานวิจัยหลายๆ ท่านนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ Multiple linear regression, Logistic regression และ Probit regression ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะขึ้นอยู่กับตัวแปรตาม ถ้าตัวแปรตามเป็นตัวแปรต่อเนื่องจะใช้ Multiple linear regression แต่ถ้าตัวแปรตามเป็น dummy จะใช้โมเดล Logistic หรือ Probit regression

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทความเหลื่อมล้ำได้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) ความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว 2) ความเหลื่อมล้ำทางด้านทรัพยากรทางการศึกษา 3) ความเหลื่อมล้ำทางด้านพื้นที่ ซึ่งความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว จากการศึกษางานวิจัยของไสว วีระพันธ์และ ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี (2021) และงานวิจัยอื่นๆ พบว่าความเหลื่อมล้ำด้านนี้จะส่งผลกระทบต่อระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาหรือคะแนนสอบ นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ต่ำกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงกว่า นอกจากนั้นยังพบว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีมีแนวโน้มเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาสูงกว่า และมียังมีสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่เอื้อต่อการศึกษามากกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าระดับของตนเอง ทางด้านความเหลื่อมล้ำจากทรัพยากรทางการศึกษา จากการศึกษางานวิจัยของ Alacaci, C. และ Erbas, K., A. (2010) และงานวิจัยของ Shalem, Y. และ Clercq, D., F. (2019) และงานวิจัยอื่นๆ พบว่าความเหลื่อมล้ำทางด้านทรัพยากรทางการศึกษาส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเช่นเดียวกับ

ความเหลื่อมล้ำทางฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนั้นยังพบว่าความเหลื่อมล้ำทางด้านทรัพยากรที่เกิดขึ้นมาจากการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษาด้วยคุณภาพ รวมถึงการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษาเช่น คอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยของนันทิยา สัตยวาที และ รตา อนุตตรังกูร (2022) และงานวิจัยของ อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ (2019) พบว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ (มีจำนวนนักเรียนมากกว่า) จะมีความพร้อมทางด้านทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก (มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า) งานวิจัยของนันทิยา สัตยวาที และ รตา อนุตตรังกูร (2022) ยังพบความเหลื่อมล้ำทางด้านเขตพื้นที่การศึกษาอีกด้วย นักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองหลวง หรือตามเมืองใหญ่ จะมีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสูงกว่าเด็กในชนบท ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการจัดหาอุปกรณ์ ความพร้อมของครูและผู้ปกครอง

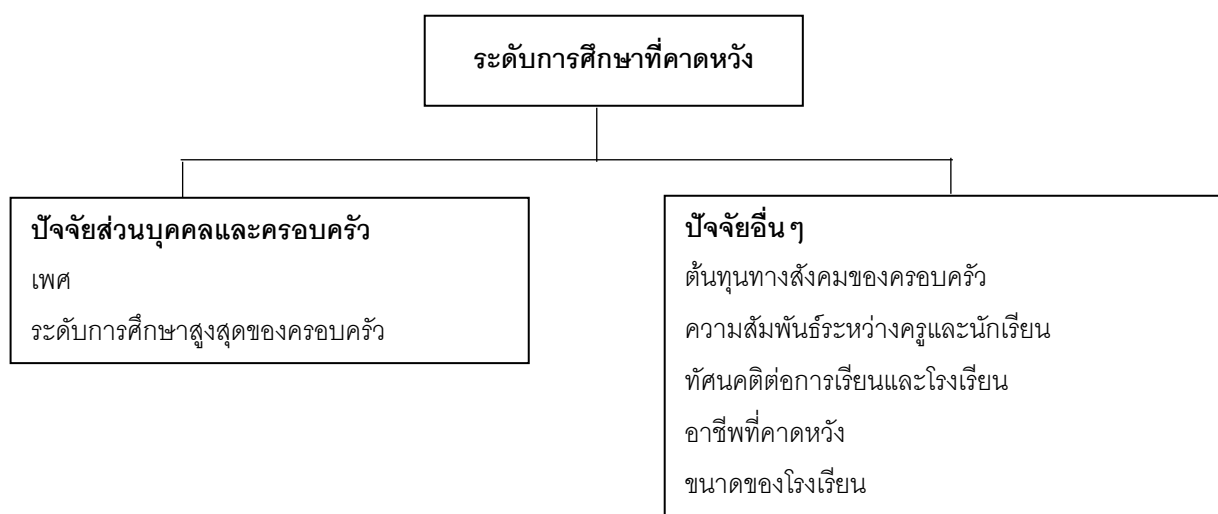
ความคาดหวังต่อระดับการศึกษา

ความคาดหวังต่อระดับการศึกษาของตนเองและของบุคคลอื่นๆ จะสามารถกลายเป็นแรงผลักดันให้เราทำตามความคาดหวังให้สำเร็จ จากงานวิจัยของ Lekfuangfu, W. N. and Odermatt, R. (2020) ได้ศึกษาความคาดหวังของตนเองและของบุคคลภายนอกเช่น อาชีพที่ครอบครัวคาดหวัง ระดับการศึกษาที่ผู้ปกครองคาดหวัง ความต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นของตนเองและความคาดหวังของครูที่ต้องการให้เด็กเรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งจะใช้ข้อมูลจาก National Child Development Study (NCDS) โดยใช้ข้อมูลของเด็กอายุ 7, 11 และ 16 ปี จำนวน 3,278 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ binary regression ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลทางด้านอาชีพจากข้อมูลที่มีลักษณะ แบ่งตามกลุ่มอาชีพแบบ Standard Occupation Classification (SOC 2000) ให้อยู่ในรูปแบบคะแนนของ The Cambridge Social Interaction and Stratification (CAMSIS) ตามระดับการแบ่งชนชั้นทางสังคมพบว่า จากการศึกษพบว่าอาชีพที่ครอบครัวคาดหวัง บัณฑิตเหล่านี้จะแปรผันตรงกับโอกาสที่เด็กจะเลือกศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เด็กที่ประเมินตนเองว่าต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในอดีต (อายุ 11 ปี) จะมีแนวโน้มในการเลือกเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิมในปัจจุบัน (อายุ 16 ปี) มากกว่าเด็กที่ไม่ต้องการศึกษาต่อหรือยังไม่มีแผนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทางด้านของความคาดหวังของครูพบว่าครูที่มีความคาดหวังให้นักเรียนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจะมีแนวโน้มที่เด็กต้องการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นมากกว่าครูที่ไม่มีความคาดหวังต่อการศึกษาของเด็ก แต่ปัจจัยทางด้านความคาดหวังทางการศึกษาของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่งานวิจัยของ Gemici, S. และคณะ (2014) ได้ศึกษาปัจจัยทางด้านการคาดหวังของครอบครัวที่ต้องการให้บุตรของตนเองเรียนจบระดับอุดมศึกษา โดยข้อมูลจากการสำรวจระยะยาวของเยาวชนของประเทศออสเตรเลียในปี 2552 ของ Longitudinal surveys of Australian Youth (LSAY) จะเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของเด็กอายุ 15 ปี และจะติดตามเก็บข้อมูลเด็กเหล่านั้นอีกประมาณ 10 ปี เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงจากระดับโรงเรียนสู่ระดับอุดมศึกษา กลับพบว่าปัจจัยนี้จะเพิ่มความน่าจะเป็นที่เด็กจะเลือกศึกษาต่อในระดับมัธยมปลายมากขึ้น

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยทางด้านภูมิหลังของตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ส่งผลต่อระดับการศึกษาที่เด็กคาดหวังในอนาคต

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการวิจัย

ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programmed for International Student Assessment: PISA) ของเด็กไทยในชวงอายุ 15 ปี โดยใช้ข้อมูลในปี 2558 และ 2561 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านภูมิหลังของตนเองและปัจจัยอื่นๆ กับระดับการศึกษาที่คาดหวัง โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการทดสอบปี 2558 จำนวน 8,249 คน จาก 273 โรงเรียน และปี 2561 จำนวน 8,633 คน จาก 290 โรงเรียนในทุกสังกัดการศึกษา รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 16,882 คน

แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับการศึกษาที่คาดหวัง

ในการศึกษาระดับการศึกษาที่คาดหวังของเด็ก ผู้วิจัยใช้แบบจำลองการถดถอยลอจิสติกเชิงอันดับ (Ordered logistic regression) โดยนำปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการคาดหวังทางระดับการศึกษาของเด็กเข้ามาพิจารณา ดังสมการต่อไปนี้

$$\text{Education}_i = \beta_1 \text{gender} + \beta_2 \text{education\_P} + \beta_3 \text{social} + \beta_4 \text{relationship} + \beta_5 \text{attitude} + \beta_6 \text{occupation\_AS} + \beta_7 \text{size} + \varepsilon_i$$

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์การถดถอยลอจิสติกเชิงอันดับจากตารางที่ 1 พบว่า เพศหญิงมีโอกาสในการคาดหวังต่อระดับการศึกษาในอนาคตของตนเองสูงกว่าเพศชายประมาณ 0.45 เท่า ทางด้านปัจจัยภูมิหลังของครอบครัว ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุดของครอบครัว และต้นทุนทางสังคมของครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับการศึกษาที่เด็กคาดหวังในอนาคต โดยปัจจัยทางด้านระดับการศึกษาของครอบครัวพบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองจะช่วยเพิ่มโอกาสให้เด็กคาดหวังต่อระดับการศึกษาของตนเองสูงขึ้นประมาณ 1.03 เท่า และครอบครัวที่ใส่ใจต่อการศึกษาของเด็กก็จะเพิ่มโอกาสให้เด็กมีความคาดหวังต่อระดับการศึกษาของตนเองมากกว่าครอบครัวที่ใส่ใจต่อการเรียนของเด็กน้อยกว่าประมาณ 0.62 เท่า ซึ่งปัจจัยภูมิหลังของครอบครัวสะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อระดับการศึกษาของเด็กเป็นอย่างมาก นอกจากปัจจัยทางด้านของครอบครัวเด็กจะมีอิทธิพลต่อระดับการศึกษา ปัจจัยทางด้านของโรงเรียนก็มีอิทธิพลต่อการคาดหวังในระดับการศึกษาของตัวเองเช่นกัน โรงเรียนที่ไม่พบปัญหาทางด้านของเด็กขาดความเคารพต่อครูที่

โรงเรียน หรือพบปัญหาด้านนี้น้อยจะส่งผลให้เด็กมีโอกาสในการต้องการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นมากกว่าโรงเรียนที่ค่อนข้างประสบปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน 1.24 เท่า นอกจากนี้โรงเรียนที่พบปัญหาทางด้านของเด็กหนีเรียน โดดเรียน ค่อนข้างน้อย พบว่าเด็กก็จะมีโอกาสในการคาดหวังต่อระดับการศึกษาของตนเองสูงกว่าเด็กที่เรียนในโรงเรียนที่มีปัญหาทางด้านของการไม่เข้าเรียนค่อนข้างมากกว่าอยู่ 1.53 เท่า เด็กที่ต้องการประกอบอาชีพที่ต้องใช้ทักษะ ความรู้ และความสามารถสูง จะช่วยเพิ่มโอกาสให้พวกเขาเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 1.05 เท่า เพื่อให้ความรู้ ความสามารถของตนเองเพียงพอต่ออาชีพนั้นๆ และปัจจัยทางด้านขนาดของโรงเรียนพบว่าโรงเรียนที่ถูกจัดประเภทว่าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนมากกว่า 720 คน) เด็กจะมีความน่าจะเป็นที่จะต้องเรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นมากกว่าเด็กที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก 1.82 เท่า

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อระดับการศึกษาที่เด็กคาดหวังในอนาคต

ตัวแปร	ระดับการศึกษาที่เด็กคาดหวัง		
	Odds Ratio	Coefficient	P> t
เพศ (กลุ่มอ้างอิงคือ เพศชาย)	0.45899	- 0.7783427	0.000
ระดับการศึกษาสูงสุดของครอบครัว (จำนวนปีการศึกษา)	1.029035	0.028621	0.000
ต้นทุนทางสังคมของครอบครัว	0.6249898	- 0.47002	0.001
ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน	1.240919	0.2158525	0.000
ทัศนคติต่อการเรียนและโรงเรียน	1.532603	0.4269677	0.000
อาชีพที่คาดหวัง	1.051262	0.0499912	0.000
ขนาดของโรงเรียน (กลุ่มอ้างอิงคือ โรงเรียนขนาดเล็ก)	1.820889	0.5993249	0.000

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยทางด้านของครัวมีอิทธิพลต่อระดับการศึกษาของเด็ก แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำที่ว่าครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่จบการศึกษาสูงกว่าจะช่วยเพิ่มโอกาสให้เด็กคาดหวังต่อระดับการศึกษาของตนเองสูงกว่าครอบครัวที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า รวมไปถึงครอบครัวที่ใส่ใจต่อการศึกษาของเด็ก ให้ความสำคัญต่อการเรียนของเด็กจะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กเช่นกัน งานวิจัยของ Shahidul และคณะ (2015) ได้สนใจศึกษาปัจจัยทางต้นทุนทางสังคมของครอบครัวและต้นทุนทางสังคมของโรงเรียน ทั้งสองปัจจัยนี้จะมีอิทธิพลต่อแรงบันดาลใจด้านการศึกษาหรือไม่ และปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อแรงบันดาลใจด้านศึกษามากกว่ากัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าปัจจัยทางด้านต้นทุนทางสังคมของครอบครัวและโรงเรียน จะแปรผันตรงกับคาดหวังต่อระดับการศึกษาของเด็ก และต้นทุนทางสังคมยังมีอิทธิพลมากกว่าต้นทุนทางสังคมของโรงเรียนอีกด้วย จากการศึกษางานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำทางด้านของโรงเรียนก็ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กในอนาคตด้วยเช่นกัน เด็กที่ได้ศึกษาในโรงเรียนที่พบปัญหาทางด้านของเด็กไม่ให้ความเคารพต่อคุณครู หรือโรงเรียนที่มีเด็กหนีเรียน ไม่เข้าเรียนเป็นจำนวนมาก พบว่าเด็กที่ศึกษาในโรงเรียนที่เกิดปัญหาเหล่านั้นจะมีความน่าจะเป็นในการต้องการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นน้อยกว่าโรงเรียนที่ไม่ค่อยพบปัญหาดังกล่าวข้างต้น จากการศึกษางานวิจัยของ Gemici, S., Bednarz, A., Karmel, T. and Lim, P. (2014) ได้ศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการคาดหวังทางการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสนใจทางด้านแรงบันดาลใจของคนวัยหนุ่มสาว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน จะเพิ่มความน่าจะเป็นที่เด็กจะเลือกศึกษาต่อในระดับมัธยมปลายมากขึ้น เด็กที่มีความต้องการประกอบอาชีพที่ต้องใช้ทักษะความสามารถสูงจะช่วยเพิ่มโอกาสให้พวกเขาเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากอาชีพที่ต้องใช้ทักษะ ความรู้ และความสามารถสูงย่อมต้องการความรู้หรือการฝึกฝน ให้มีความชำนาญในระดับการศึกษาที่สูงตามด้วยเช่นกัน ดังนั้นอาชีพที่เด็กใฝ่ฝันในอนาคตจะสามารถช่วยผลักดันให้พวกเขาเข้าสู่ระบบการศึกษาได้มากขึ้น ปัจจัยทางด้านขนาดของ

โรงเรียนเป็นปัจจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางด้านโอกาสทางการศึกษาของเด็กได้อย่างชัดเจน เนื่องจากทุกโรงเรียนมีมาตรฐานทางการศึกษาเช่นเดียวกัน เด็กควรจะมีโอกาสคาดหวังต่อการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นเท่าๆ กัน แต่กลับพบว่าเด็กที่ศึกษาในโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่จะช่วยเพิ่มโอกาสให้เด็กต้องการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นมากกว่าเด็กที่ศึกษาในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ (2019) พบว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนมากกว่า) จะมีความพร้อมทางด้านทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก (มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า)

ข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

- 1) ครอบครัวควรใส่ใจต่อการศึกษามากขึ้น เนื่องจากเด็กต้องการคำปรึกษา หรือการใส่ใจของครอบครัว เพื่อให้เด็กมีความสนใจต่อการเรียนของตนเองมากขึ้น
- 2) ควรให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการศึกษามากขึ้น
- 3) ควรให้ความสำคัญกับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้เด็กมีโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยทางด้านอาชีพเป็นตัวแทนตัวแปรตาม เนื่องจากจะได้เปรียบเทียบกับแต่ละกลุ่มอาชีพที่เด็กอยากจะเป็นในอนาคต จะส่งผลอย่างไรต่อความคาดหวังในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจนและละเอียดมากขึ้น

ข้อจำกัดทางการศึกษา

- 1) แบบสอบถามที่วัดคุณลักษณะของครูและโรงเรียนของ PISA ซึ่งครูต้องตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตในช่วงในช่วงปีการศึกษา นั้น อาจทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามจำข้อมูลที่เกิดขึ้นไม่ได้แม่นยำ ส่งผลให้ข้อมูลที่ตอบแบบสอบถามมีความผิดพลาดได้
- 2) เนื่องจากผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ปัจจัยบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาที่เด็กคาดหวัง เช่น รายได้ของครอบครัว ขนาดของครอบครัว เป็นต้น ไม่ได้มีการจัดเก็บข้อมูล จึงทำให้เกิดปัญหาการละทิ้งตัวแปรที่เกี่ยวข้อง (omitted variables) ข้อมูลที่ขาดหายไปนี้อาจมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ที่นำมาวิเคราะห์ระดับการศึกษาที่เด็กคาดหวังในอนาคต ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลเกิดความคลาดเคลื่อนได้
- 3) งานวิจัยนี้อาจมีปัญหา endogeneity ในการวิเคราะห์ข้อมูลเนื่องมาจากตัวแปรอธิบาย (explanatory variable) มีความสัมพันธ์กับความคลาดเคลื่อน (error term) แต่เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม ทำให้ไม่สามารถใช้ตัวแปรเครื่องมือ (instrumental variable, IV) ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาในงานวิจัยในครั้งนี้ได้

เอกสารอ้างอิง

- นันทิยา สัตยวาที และ รตา อนุตตรังกูร. (2022). การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. *วารสารพิกุล*, 20(2), 243-260.
- สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร. (2562). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและปัจจัยที่ส่งผล: การวิเคราะห์พหุระดับร่วมกับดัชนีเอ็นโทรปีนัยทั่วไปที่อิงมาตรฐาน. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 32(3), 341-379.
- ไสว วีระพันธ์และ ชีรภัทร์ ถิ่นแสนดี. (2021). ความปกติใหม่ทางการศึกษากับความเหลื่อมล้ำที่มากยิ่งขึ้น. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 3(2), 69-83.
- อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ. (2019). โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ปัญหาใหญ่ของประเทศไทย. *Phimoldhamma Research Institute Journal*, 6(2), 93-103.
- Alacaci, C. and Erbas, K., A. (2010). Unpacking the Inequality among Turkish School: Finding from PISA 2006. *International Journal of Educational Development*, 30(2), 182-192.

- Debacker, M., J., Rounton, W., P. (2021). A Culture of Despair? Inequality and Expectations of Educational Success. *Contemporary Economic Policy*, 39(3), 573-588.
- Doumer, P. L. and Brandon, R. F. (2013). Aspiration Failure: A Poverty Trap for Indigenous Children in Peru. *Young Lives An International Study of Childhood Poverty 2013*, University of Oxford.
- Gemici, S., Bednarz, A., Karmel, A., Lim, P. (2014). The Factors Affecting the Educational and Occupational Aspirations of Young Australians. *Longitudinal Surveys of Australian Youth*, 66) Retrieved from <http://www.lsay.edu.au/publications/2711.html>
- Lekfuangfu, W. N. and Odermatt, R. (2020). All I Have to Do is Dream? The Role Aspirations in Intergenerational Mobility and Well-Being. *PIER*. 142.
- Oyserman, D. (2013). Not just any Path: Implications of Identity-Based Motivation for Disparities in School Outcome. *Economic of Education Review*, 33, 179-190.
- Serf, D. M. (2002). The Effects of Family, Social and Background Factors on Children's Educational Attainment. *Honors Projects*, 8.
- Shahidul, M. S., Karim, A. H. M. Z., & Mustari, S. (2015). Social Capital and Educational Aspiration of Student: Does Family Social Capital Affect More Compared to School Social Capital?. *International Education Studies*, 8(12), 255-260. doi: 10.5539/ies.v8n12p255
- Zhang, Y., Kao, G. and Hannum, E. (2007). Do Mothers in Rural China Practice Gender Equality in Educational Aspiration for Their Children? *Gansu Survey of Children and Families Paper*, 2. Retrieved from http://repository.upenn.edu/gansu_papers/2.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2023 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).